

Posudek školitele

na doktorskou práci zpracovanou na KTF UK

Doktorand: JUDr. Ing. ThLic. Marie Kolářová

Téma práce: Svoboda křesťana – pojem a problémy uznání v kanonickém právu

Rok předložení: 2008

Jako školitel jmenované doktorandky podávám na její předloženou doktorskou práci následující posudek.

Kandidátka zaměřila svou práci do oblasti filosofie práva, a sice na otázku svobody křesťana v kanonickém právu.

Práce je rozdělena do deseti kapitol.

V první kapitole (*Pojem svoboda*) vymezuje doktorandka klíčový termín svobody z hlediska křesťanské filosofie. Opírá se při tom o vynikající autority jak křesťanského starověku (Origenes, Augustin), tak středověku (Bernard z Clairvaux, Anselm z Canterbury) i moderní doby (Weber, Berďajev, Dworkin, Rahner), kteří se tématem zabývali. Stranou pochopitelně neponechává ani pro tuto oblast klíčový církevní dokument – encykliku papeže Jana Pavla II. *Veritatis splendor* z roku 1993. Tenor této encykliky, že totiž mravní zákon pravou svobodu nejen nevylučuje, ale podporuje a v určitém smyslu i umožňuje, pak prolíná celou další prací, v níž autorka analyzuje pojem morálky a mravního jednání ve vztahu k svědomí v jeho jinak superiorním (prioritním a autonomním) postavení, které respektuje a chrání i učitelský úřad církve.

Také druhá kapitola (*Pojem právo*) představuje nezbytné úvodní vymezení jednoho z klíčových pojmů, z něž bude následující text vycházet. Tento pojem totiž zdaleka není tak jednoznačný, jak je často prezentován zplošťujícími filosoficko-právními směry.

Relativně samostatným problémem se zabývá kapitola třetí (*Církev a právo*); určité napětí mezi charismatem na jedné straně a institucí založenou právem na straně druhé je společenství církve imanentní a provází je od samého jeho vzniku až doposud, přičemž sotva lze očekávat, že tomu bude někdy jinak.

Jakkoliv je téma čtvrté kapitoly (*Morální normy versus právní normy*) materií obecné teorie práva (resp. právní filosofie), přesto v oblasti kanonického práva nabývá zvláštního významu pro daleko užší sepětí kanonických právních norem s normami (křesťanské) morálky, než je tomu v případě práva sekulárního.

Následující blok se zaměřuje na vysoce aktuální problematiku lidských práv, která se přirozeně nevyhýbá ani církvi. ~~Tato~~ kapitola (*Lidská práva a základní svobody*) podává koncentrovanou teologii lidských práv a svobod.

Tato svoboda rozhodování však má své limity dané mimo jiné právem; ty analyzuje kapitola šestá (*Limity svobody rozhodování*).

Rozsah práv a svobod člověka ve společnosti (resp. křesťana v církvi) je předmětem různých katalogů, jež bývají součástí ústavního pořádku státu, ne-li ústavy samé; avšak církev žádný dokument ústavní povahy nemá, třebaže o jeho přijetí byl při poslední rekodifikaci latinského kanonického práva učiněn seriózní pokus (viz sedmou kapitolu – *Katalog základních práv a svobod*).

Obor svědomí (*forum internum*) představuje v kanonickém právu (a jen v něm) relativně samostatnou oblast realizace práva; otázkami svobody tohoto svědomí, jeho autonomie a správnosti se zabývá kapitola osmá (*Svoboda a svědomí*).

Konečně devátá kapitola (*Jednotlivé svobody a práva v západním kodexu*) podává analýzu jednotlivých práv a svobod, jak jsou obsaženy v současné kodifikaci práva latinské církve.

Sebelepší právo (v objektivním smyslu) je však neefektivní, nelze-li se na jeho základě domoci subjektivních práv z něj vyplývajících (a ovšem i vynutit splnění povinností jím uložených). To je tématem poslední, desáté kapitoly (*Vymahatelnost práva*), která reflektuje i specifikum kanonického práva, jímž je absence nejen přímého donucení, nýbrž také správního soudnictví na nižší než nejvyšší instanční úrovni.

Práce má pevnou logickou strukturu a kandidátka při jejím zpracování užívala standardní metody v právu obvyklé (viz *Úvod*). *Závěr* pak shrnuje výsledky práce a odpovídá na otázky nastíněné v úvodu. Práce je opatřena přehledem zkratk, výkazem bibliografie v obvyklém členění (prameny/literatura) a anglickou anotací. Práce obsahuje přiměřený poznámkový aparát a má 223 číslované strany.

Práce má – z povahy svého tématu – interdisciplinární charakter: zasahuje do oboru obecné teorie práva, filosofie práva a kanonického práva, přičemž všechny okruhy hlavních problémů jsou řešeny *sub specie* teologie práva.

Sám pojem svobody v právu v sobě obsahuje určitou i antinomii, protože každé právo per definitionem představuje určité omezení svobody ve smyslu možnosti libovolného chování (jde tedy nejprve o otázku justifikace práva, jinak řečeno o hodnocení přínosu práva ad bonum commune ve vztahu k limitům, které právo ve vztahu ke svobodě nutně znamená, což by jistě nebylo možné bez právně axiologického přístupu, při němž kandidátka správně uvažuje o právu jako o fenoménu jak hodnotícím, tak i hodnoceném). Tento problém je ve vztahu svobody křesťana vůči kanonickému právu nutně modifikován teologickými hledisky; a právě ta představují těžiště a současně vědecké novum práce. Nicméně kandidátce je cizí strohá bipartice na právo sekulární a kanonické; naopak, zamýšlí nad tím, čím (a zda vůbec) se liší kanonické právo od práva sekulárního ve své interakci s lidskou svobodou. Kandidátka sice není (a podle mého názoru zcela oprávněně) srozuměna s promiskuitou právních i morálních norem v jediném normativním textu (zvláště v obou platných kodexech – západním i východním) a s pochybenou interpretací právně – morálních norem ze strany morálky, přesto však jádro problému nespátřuje v tom, že normy kanonického práva jsou zaměřeny na optimální stav jakožto určité maximy, zatímco světské právo (alespoň civilizovaných států) se spokojuje s ústavně zakotveným principem legální licence.

Kandidátce se zdařilo to, co jsem od její práce očekával: pohled očima křesťansky orientovaného právního filosofa na právně filosofickou problematiku, která je právě tak součástí obecné teoretické právní vědy jakož i teologie (v tomto případě zvláště teologie práva). Tohoto úkolu se mohl úspěšně podejmout jen ten, kdo je důkladně erudován jak v teorii, resp. filosofii práva, tak v katolické teologii. A tím kandidátka bezesporu je. Ostatně není to její první práce na obdobné téma: v rigorózní práci obhájené na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (*Principy práva v recentním právu*) se zabývala vysoce teoretickou problematikou právních principů, na

KTF UK v roce 2003 s výborným prospěchem obhájila vynikající bakalářskou práci na téma vztahu práva a morálky (*Aspekty vztahu práva a morálky*) a konečně v loňském roce tamtéž obhájila licenciátní práci na příbuzné téma *Svoboda z pohledu teologie a filosofie práva*. Předkládaná disertační práce na rigorózní práci bezprostředně navazuje. Doktorandka může rovněž vykázat nezanedbatelnou publikační a přednáškovou činnost.

Toto téma nebylo v daném rozsahu a komplexnosti zpracováno ani v naší ani (alespoň pokud je mi známo) zahraniční literatuře – existují jen dílčí studie k jednotlivým subsystémům tématu; už proto bych uvítal, kdyby předkládaná disertace mohla vyjít tiskem. Kanonistika bohužel nezachytila rychlý vývoj obecné teorie a filosofie práva, jak byl odstartován v druhé polovině 19. století, a zůstává teoretickým problémům kanonického práva doposud dosti dlužna. Publikace kandidátní práce by tento dluh snížila a představovala by důstojný protějšek obdobným monografiím z oblasti světského práva

Z á v ě r :

Ze všech výše uvedených důvodů lze konstatovat, že posuzovaná disertační práce JUDr. Ing. ThLic. Marie Kolářové splňuje všechny požadavky kladené na úroveň jak formální, tak i obsahovou u tohoto typu písemné práce, neboť osvědčuje prohloubení teoretických znalostí získaných studiem v doktorském studijním programu. Jmenovaná v ní fundovaně prezentovala své výsledky získané v průběhu studia práv a teologie a prokázala své velmi dobré předpoklady pro samostatnou vědeckou práci.

Vzhledem k tomu rád doporučuji disertační práci kandidátky k ústní obhajobě.

Praha 23. 6. 2008

Prof. JUDr. Antonín Hrdina, DrSc.

školitel 